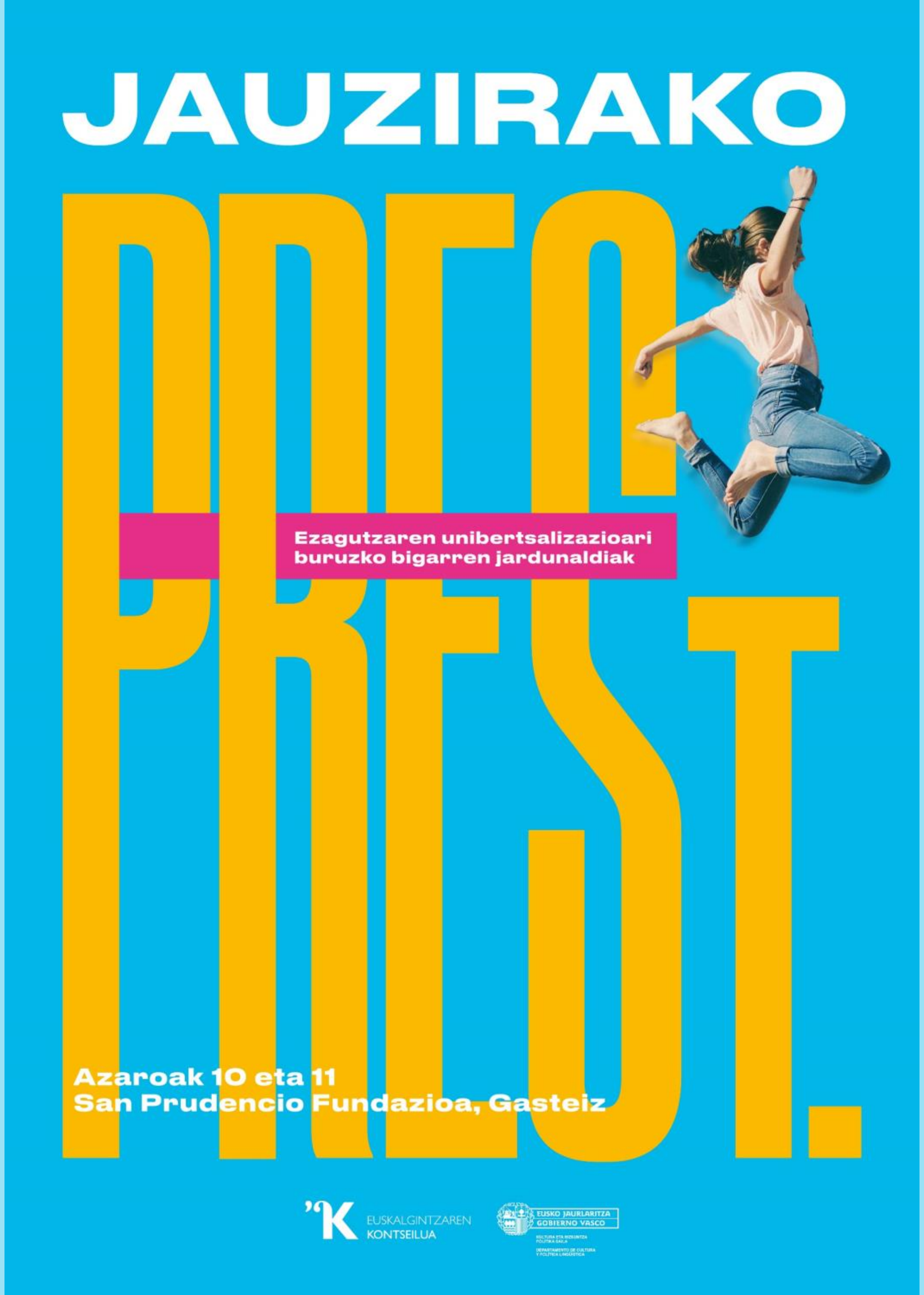

SARRERA HITZALDIA

Zein dira Kataluniako sistemaren indarguneak eta ahulguneak?
Zer dugu ikasteko?

Avel łí Flors-Mas
aflorsmas@ub.edu
Universitat de Barcelona

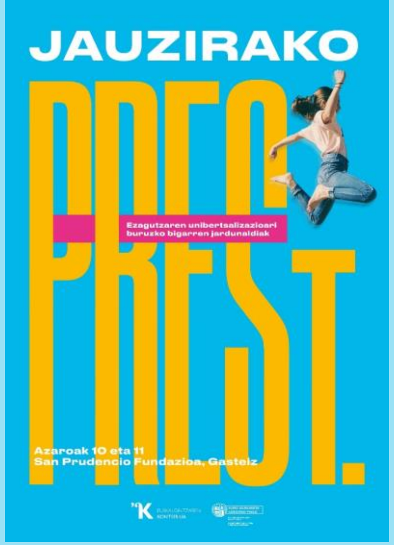

ABIAPUNTUA

- Gizarte-eztabaida oso bizia hezkuntza-ereduari buruz, katalanaren gizarte-normalizazioaren aldeko sektoreen arteanà
  - 80-90 hamarkadak: pertsonen arteko erabilerak eraldatzeko itxaropen ez oso errealistak (Woolard 1991); «*Hem guanyat l'escola però hem perdut el pati?*» (Vila 2004)
  - Gaur egun: hizkuntza-erabileren krisia eta hezkuntza-eragileen erlaxazioaren pertzepzioa
    - «[...]
    - nekeagatik, ezintasunagatik, dena konponduta dagoen konbentzimenduagatik edo gatazkatsua izan daitekeen gai bati ekiteari uko egiteagatik, badirudi ikasle-sektore garrantzitsuen katalanarekiko deskonexioa ez dela gai garrantzitsua eskolarentzat.» (Vila 2020: 2)

22 DIUMENGE, 6 DE NOVEMBRE DEL 2022 ara

Societat

EL CATALÀ A LES AULES

La immersió lingüística, èxit o fracàs?

Dues especialistes en política lingüística analitzen en un llibre encerts, errors i reptes de l'escola catalana

LAURA SERRA

01 El model bilingüe amb línia única és el millor?

02 La immersió lingüística provoca enfrontament?

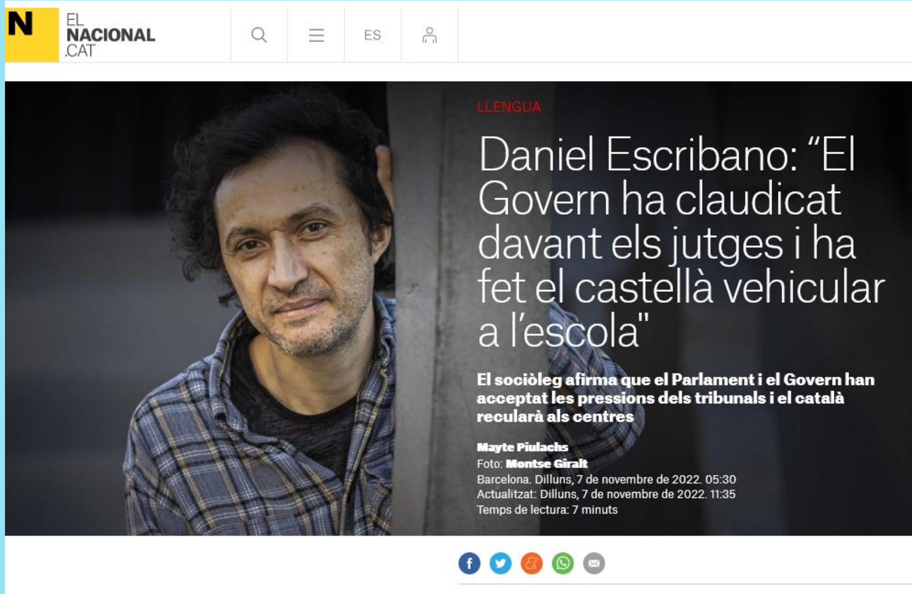

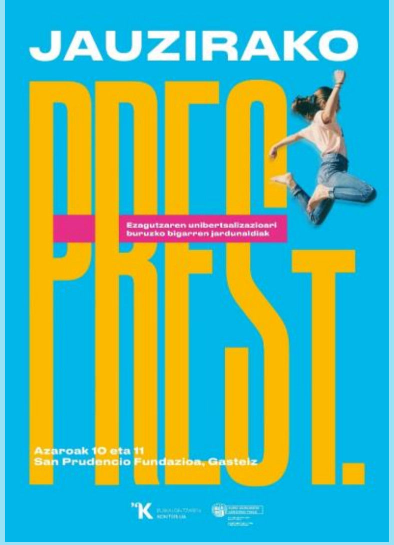

EDUKIAK

1. Bilakaera historikoa
2. Printzipioak eta helburuak
3. Emaitzak
4. Erronkak
5. Ondorioa

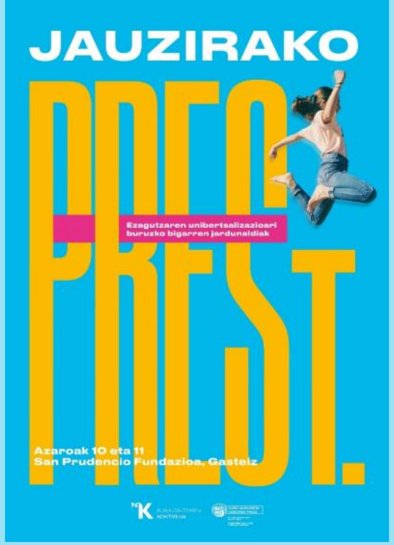

BILAKAERA HISTORIKOA

- Hizkuntza-politika propioak garatzeko unean dauden baldintzak (70-80 urteak):
  - Hizkuntza-errepresioko politikak diktadura frankistaren pean(Ferrer i Gironés 1985; Benet 1995); katalan-hiztunen elebiduntze-prozesua amaitu (Galindo, de Roselló i Bernat 2021)
  - Katalanaren transmisioa mantendu; elebitasun soziala, Estatuko beste lurralde batzuetatik etorritako langile klaseko erdaldunen immigrazio masiboen ondorioz. (50-60 urteak)
  - Aliantza estrategikoa nazionalismo katalanaren, ezkerreko alderdien eta langile klaseko erakundeen artean→ katalanaren «normalizazioa»
    - Bidegabekeria historikoa eta hizkuntza-eskubideen desberdintasuna konpontzea
    - Aukera-berdintasuna bermatzea
    - «Katalanen» eta «gaztelaniadunen» arteko barne etnizitatea saihestea («herri bakarra») → instituzio berrientzako arriskua (Vila 2005, Pujolar 2020)
- Emaitza: hurbilpen «berdintzailea» (Vila 2019)
  - Katalana lehenestea zenbait eremutan (eskola, administrazioa eta hedabide publikoak), gaztelaniaren nagusitasunari aurre egiteko: → prestigioa handitzea eta ikaskuntza motibatzea

  - Hizkuntzaren arabera bereizitako erakundeak sortzea saihestea

Font: UAB

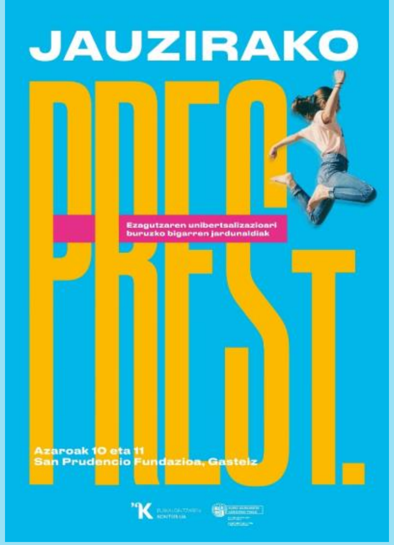

GARAPEN HISTORIKOA

- Kataluniako hezkuntako hizkuntza-eredua → emaitza eta hurbilketa konpentsatzailearen ikurra
- Taula-laburpena.
- Katalanaren konjunzio-ereduaren printzipioak ezartzeko hasierako etapen kronologia (neuk egina)

Araua	Katalanaren irakaskuntza	Irakaskuntza katalanez	Ez bereizi H1en arabera	Katalana eta gaztelania antzera menperatzea	Katalana irakas-hizkuntza bezala erabiltzea
LGE (1970)					
Reial Decret 2092/1978					STC 337/1994 («grabitate zentroa»)
Decret 270/1982					
Llei 7/1983					
Decrets 75/1992 i 96/1992					
Llei 1/1998					

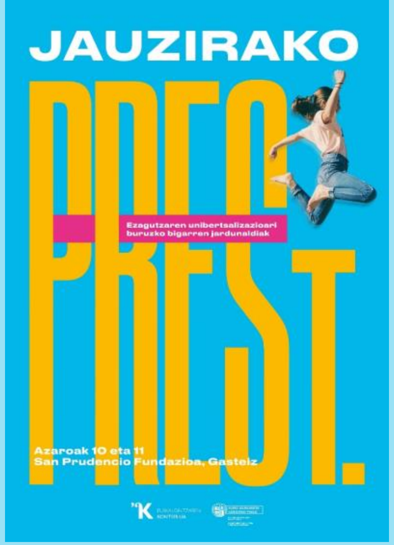

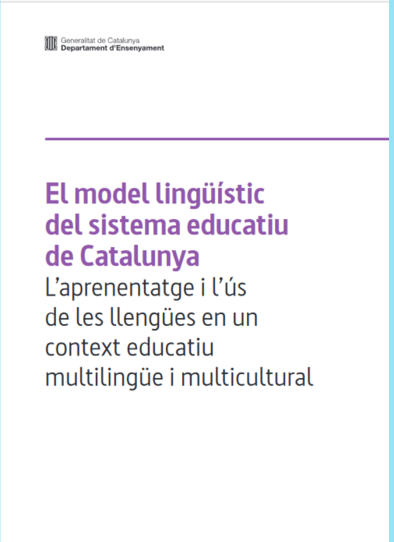
Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament

El model lingüístic del sistema educatiu de Catalunya
L'aprenentatge i l'ús de les llengües en un context educatiu multilingüe i multicultural

BILAKAERA HISTORIKOA

- Aldaketa demografikoa: 2000-2021 urteen artean +1,5M pertsona iritsi ziren hainbat jatorri geografiko eta linguistiko oso heterogeneotatik
  - Hezkuntza-sistema: atzerriko ikasleak → 36.000tik (2001-02) -200.000ra (2019-20) (900.000~1,3M ikasletatik)
  - 2019-20: 14,9% 14,9 atzerriko nazionalitatea eta 26,2% «migrazio-aurrekari berriekin»
- *Pla per a la llengua i la cohesió social* (2004) (I. Vila 2011)
  - Hizkuntza-murgiltze metodologiaren moldaketa
  - Harrera-gelak
  - Ikuspegi eleaniztun eta interkulturala → hizkuntza ofiziala; atzerriko hizkuntza; jatorrizko hizkuntzen aitortza eta balioespena
- *El model lingüístic del sistema educatiu de Catalunya* (Departament d'Ensenyament, 2018)
  - Hizkuntzen trataera bateratua, *transhizkuntza*, AICLE
  - Eredu eleaniztuna testuinguru desberdinetara moldatuko dena Ikastetxeetako Hizkuntza Proiektuen bidez

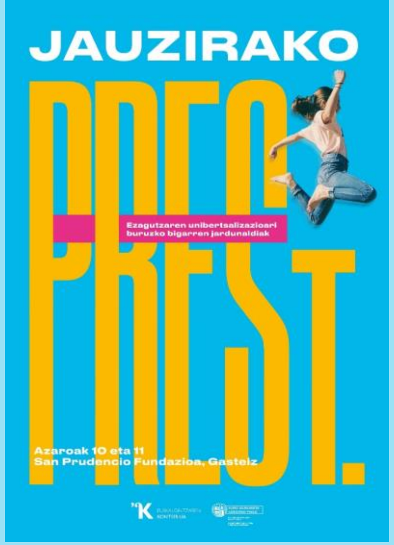

KATALANAREN KONJUNZIO-SISTEMAREN PRINTZIPIOAK ETA HELBURUAK

- Eskolaratzeko eredu bakar eta bateratua
- Ikasleak H1en arabera banatzeko debekua
- Katalana irakas- eta ikas-hizkuntza «normalizatu» gisa erabili.
- Eredu eleaniztuna ikastetxe bakoitzeko errealitateari egokitua → Ikastetxeetako Hizkuntza Proiektua (IHP)
- Derrigorrezko hezkuntzaren helburuak:
  - Katalanaren eta gaztelaniaren ezagutza altua eta parekagarria (eta aranera Aranen) (art. 35.2 EAC; art. 10.1 LEC; art. 2.2 Llei 8/2022)
  - Hirugarren hizkuntzaren ezagutza funtzionala (art. 44.2 EAC; art. 12.1 LEC)

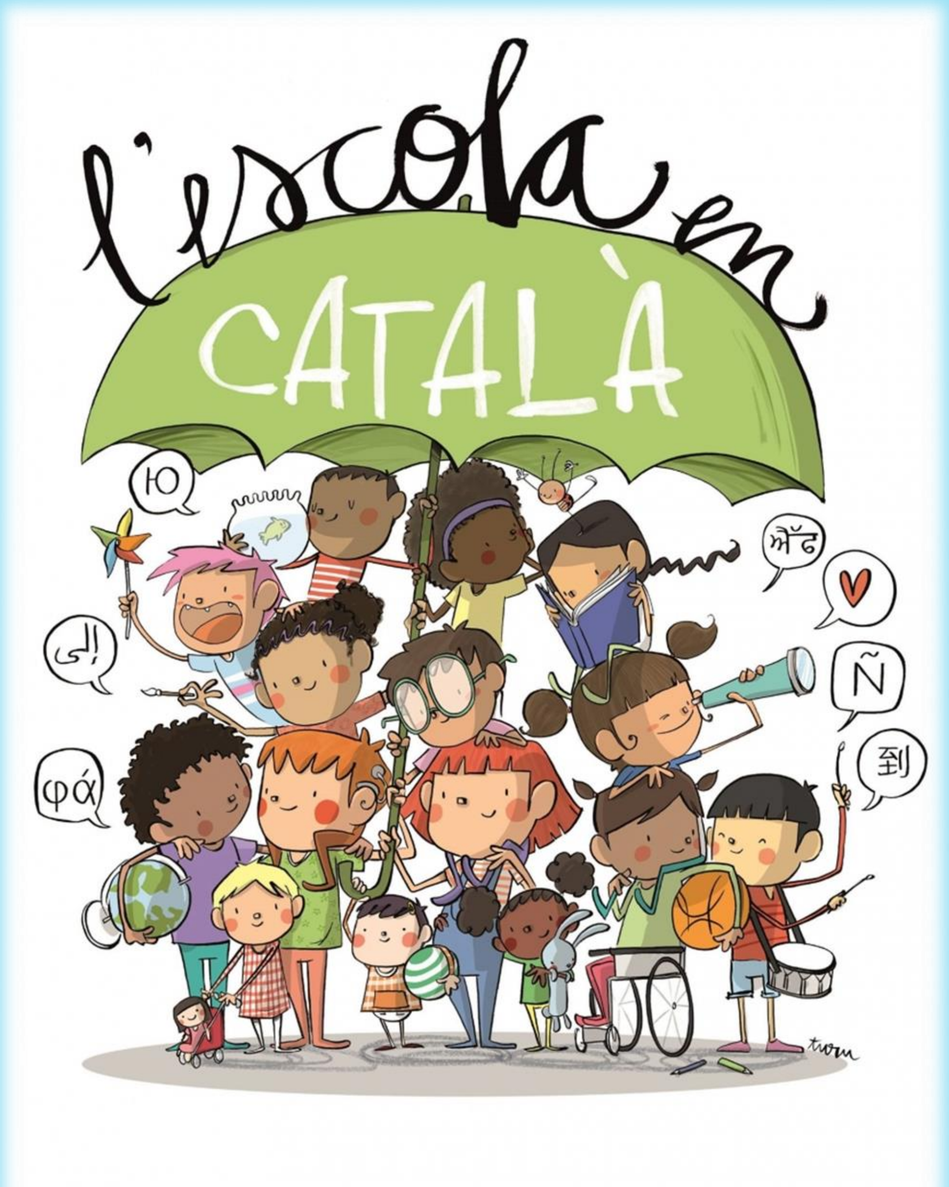

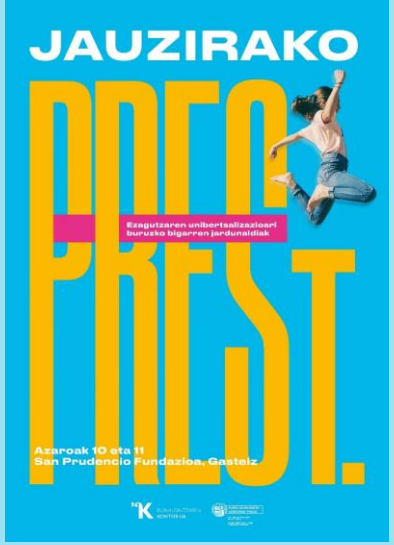

EMAITZAK

- **Hezkuntza Sail**eko ebaluazioak eta diagnostikoak
  - Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu (CSASE)—http://csda.gencat.cat/ca
- Universitat de Barcelonak **hezkuntza-soziolinguistika**ren inguruan egindako ikerketen emaitzak
  - RESOL proiektua(k) (IP: F. Xavier Vila)
    - Hizkuntza-gaitasuna(Vila et al. 2021) eta hizkuntza-konfiantza (Bretxa et al. 2016)
    - Hizkuntza-erabilera (Comajoan et al. 2013; Bretxa i Vila 2014; Flors-Mas 2018; Vila et al. 2018)
    - Hizkuntza-jarrerak eta –ideologiak (Flors-Mas i Vila 2014; Vila et al. en premsa)

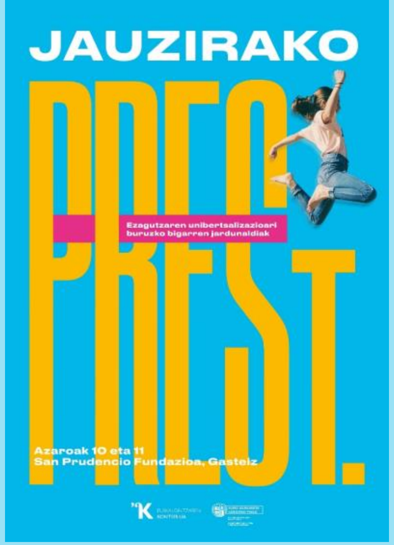

EMAITZAK: HIZKUNTZA-GAITASUNA

- Ebaluazioa: ahozko gaitasunaren proba pilotua katalanez, gaztelaniaz eta ingelesez, derrigorrezko etaparen amaieran (DBH4)
    - Emaitza altu samarra, eta katalanez eta gaztelaniaz parekoak, derrigorrezko etaparen amaieran
    - Gaitasun-emaitzak gaztelaniaz, Estatuko batez bestekoaren oso antzekoak(CSASE 2017: 21-27)

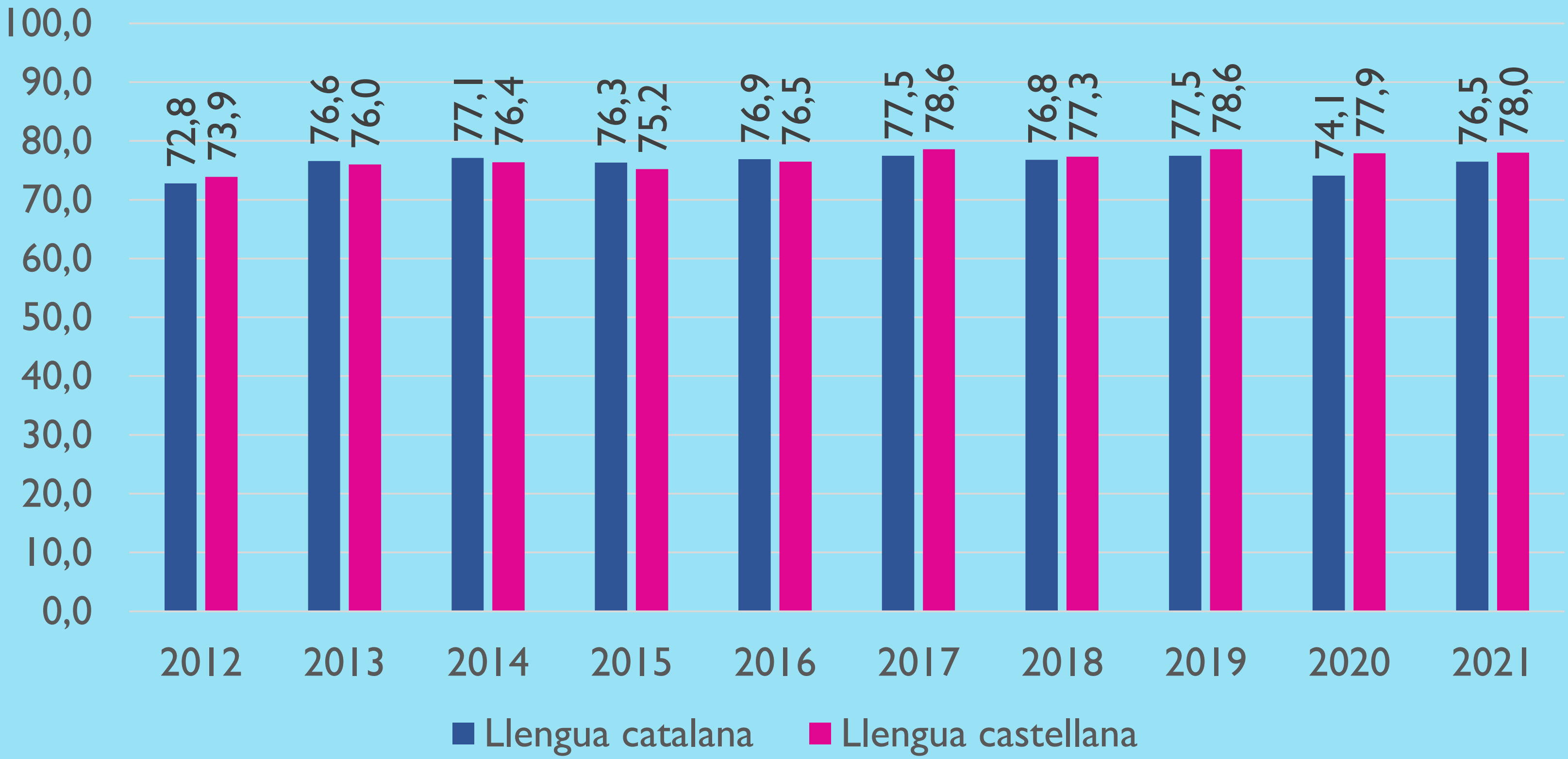

Font: Flors-Mas 2021, a partir de CSASE

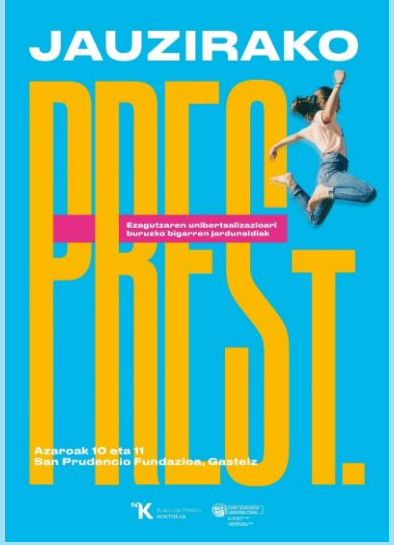

EMAITZAK: HIZKUNTZA GAITASUNA

- Ebaluazioa: ahozko gaitasunaren proba pilotua katalanez, gaztelaniaz eta ingelesez, derrigorrezko etaparen amaieran (DBH4, 2018/2019)
  - Emaitza erlatiboki altuak eta katalanez eta gaztelaniaz parekagarriak derrigorrezko etaparen amaieran; pixka bat apalagoak ingelesez

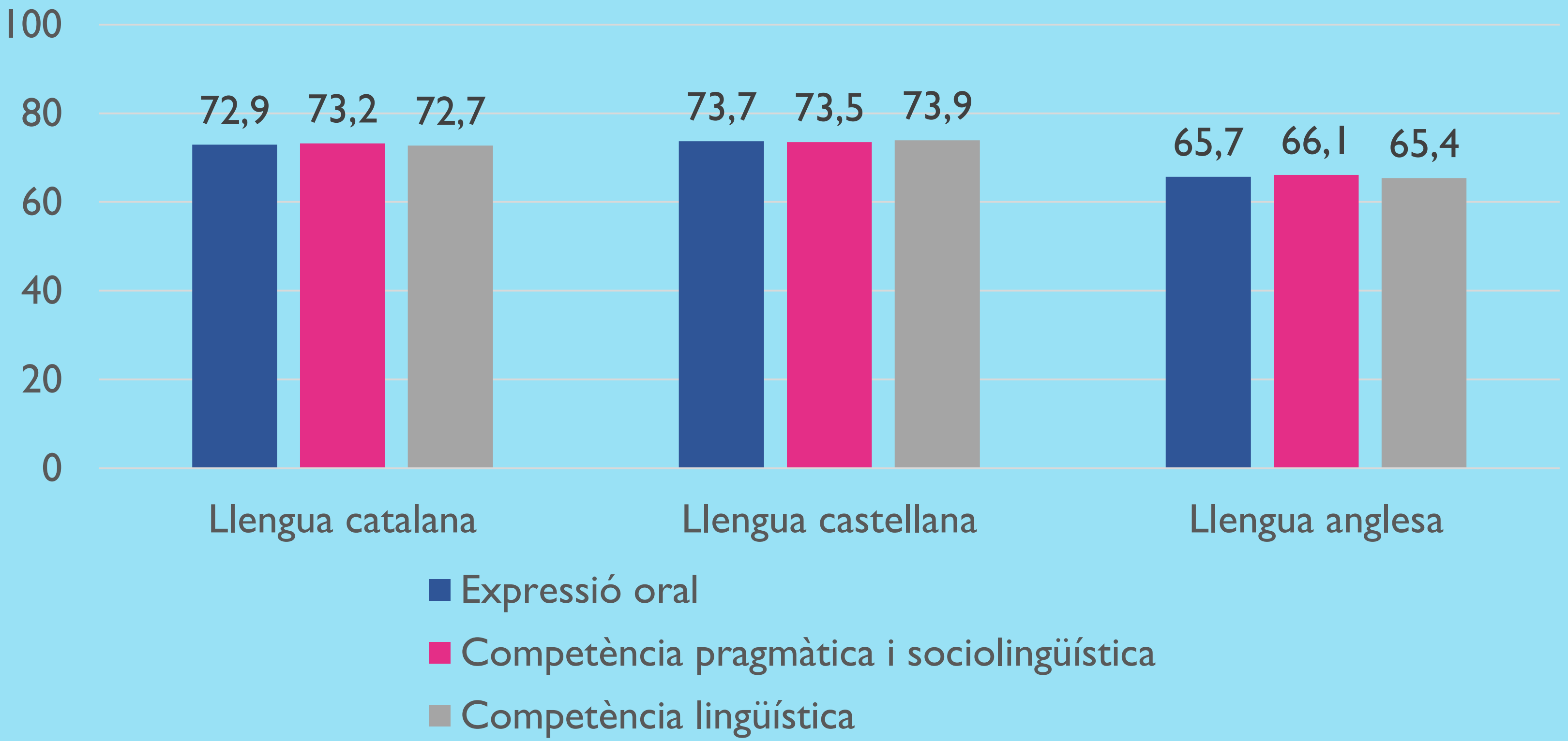

Font: elaboració pròpia a partir de CSASE (2020)

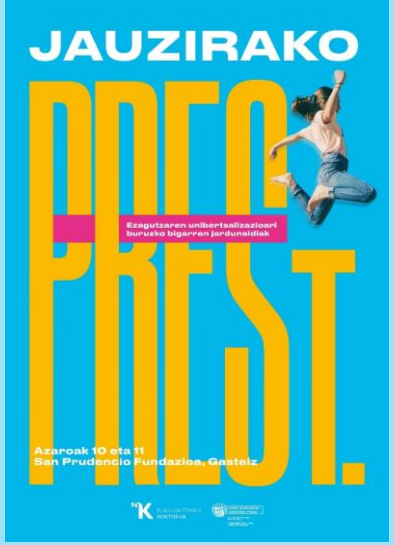

EMAITZAK: HIZKUNTZA-GAITASUNA

- Katalanezko eta gaztelaniazko ahozko gaitasunaren emaitzak derrigorrezko etaparen amaieran (RESOL PROIEKTUA; Vila et al. 2021)
  - Emaitza altuak eta derrigorrezko etaparen amaieran katalanez eta gaztelaniaz pareka daitezkeenak; estatistikoki esanguratsua den aldea emaitzetan, gaztelaniaren aldekoa
  - Emaitza-desberdintasuna katalanean H1en arabera

Tipus de competència	Mitjana	Desviació estàndard	Mínim	Màxim
Competència comunicativa en català	8,55	1,14	5,28	9,91
Competència comunicativa en castellà	8,92	0,93	5,69	10,0

Tipus de competència	L1 català		L1 cat.+cast.		L1 castellà
Competència comunicativa en català	9,09	>	8,32	=	8,08
Competència comunicativa en castellà	8,94	=	8,93	=	8,89

Font: Vila et al. (2021)

Vila, F. Xavier; Comajoan, Llorenç; Illamola, Cristina; Sendra, Montserrat (2021). Una anàlisi comparativa del domini del català i del castellà orals a la fi de l'Educació Secundària Obligatòria a Catalunya. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law* 75, 85-106

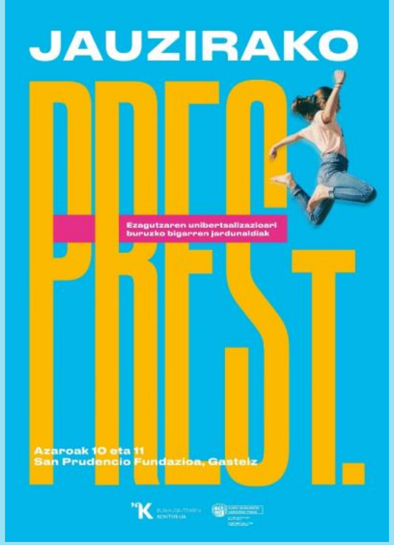

EMAITZAK: HIZKUNTZA-ERABILERA IKASGELAN

- Ebidentzia kualitatiboa, DBH4ko ikasleen diskurtsoetatik abiatuta (Flors-Mas 2017, 2018)
  - Oro har, irakasleak ikasgela osoari emandako azalpenetan finkatutako katalana; salbuespenezko kasuen ezaugarria (ikasleen erabilerak baldintza ditzaketenak)
  - Oro har, gaztelaniaren erabilera ikasleen praktiken bidez sartzen da ikasgelan

Elkarrizketa MT-C4-CT (mutila, H1 gazt.)

ENT: quina llengua hi parles, amb els professors?
Ernest: en català
ENT: en totes les assignatures, [amb tots els professors?]
Ernest: [bueno no, a totes] no, bueno, és que depèn del professor, si el professor… bueno, l'any passat tenia una professora que fèiem física i química, i parlava en castellà, doncs jo parlava en castellà

Elkarrizketa MN-P1-CS-b (hiru neska eta mutil bat, H1 gaztelania)

ENT: i quan sou aquí a l'institut, a classe?, quina llengua hi parleu amb els professors?
Júlia: *yo castellano*
Bea: *yo castellano*
Júlia: *me responden en catalán, pero yo* le^h *pregunto [en castellano]*
Iván: [((a ENT)) amb els] professors?, si la classe és en català en català
Adriana: sí […]
Júlia: jo millor amb castellà, perquè *me entiendo mejó … yo en catalán hay* $cosa^h$ *que no* la^h *sé* e^h*plicar bien …* ((riure))
ENT: llavors tu els hi dius en castellà, [i ells, et contesten en]
Júlia: [sí, i ells…] *depende quién me contesta en catalán y depende quién* po^h *me contesta en castellano*

Flors-Mas, Avel·lí (2018). Els usos lingüístics a les aules de secundària a Catalunya i el País Valencià: L'estudiantat i el professorat com a actors de la política lingüística educativa. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language of Law* 70, 103-116.

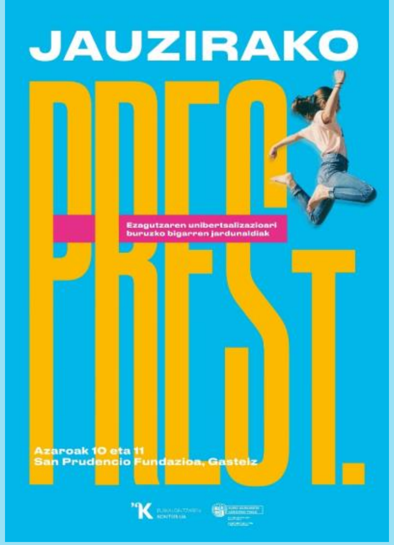

EMAITZAK: HIZKUNTZA-ERABILERA IKASGELAN

- Katalanaren erabilera ikasgelako egoera interaktibo desberdinetan (DBH4, 2006-2021)
  - Katalanaren erabileraren atzerapen garrantzitsuak egoera guztietan, batez ere ikasgelako talde-lanean

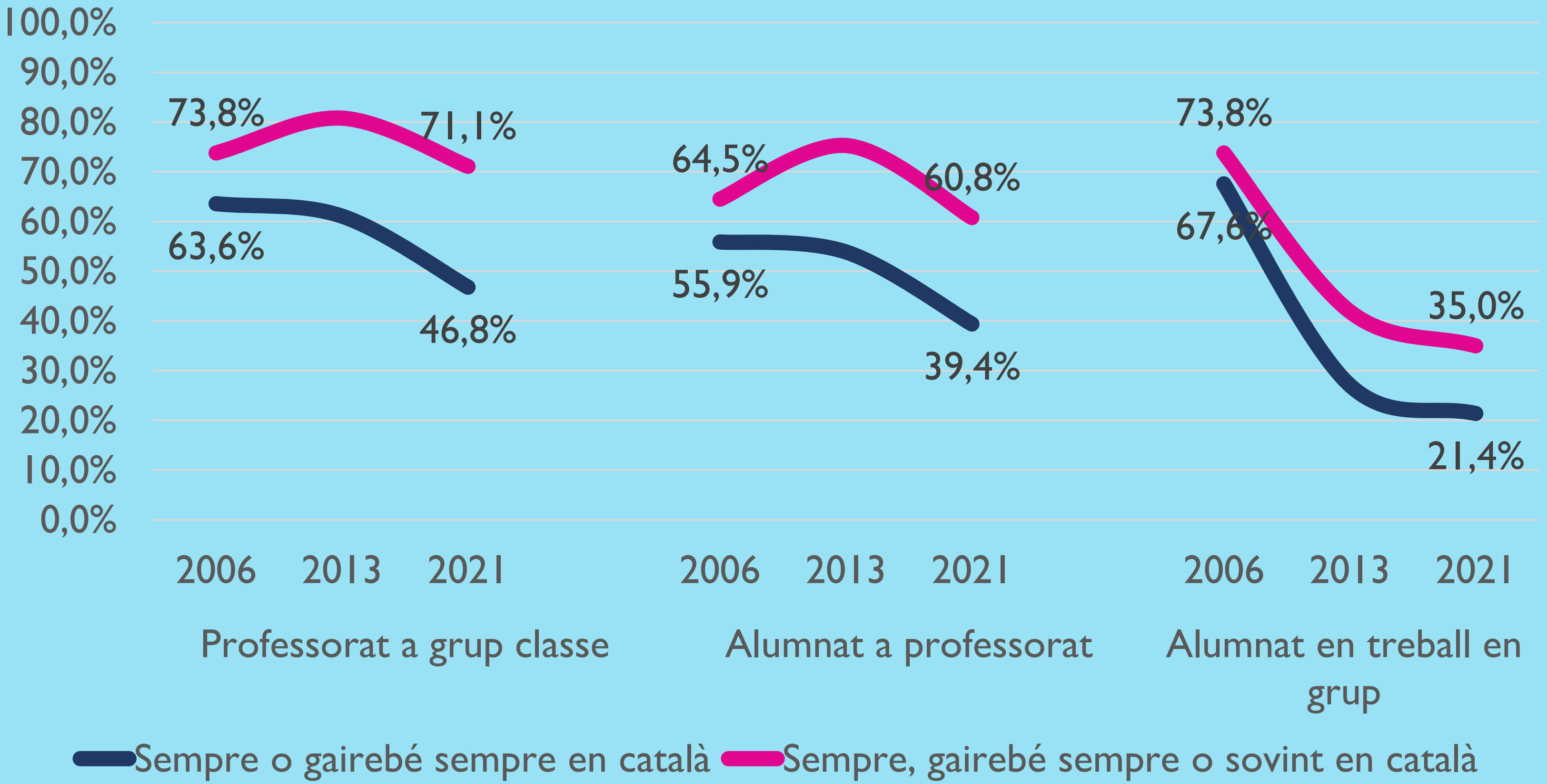

Font: elaboració pròpia a partir de [CSASE (2021)]

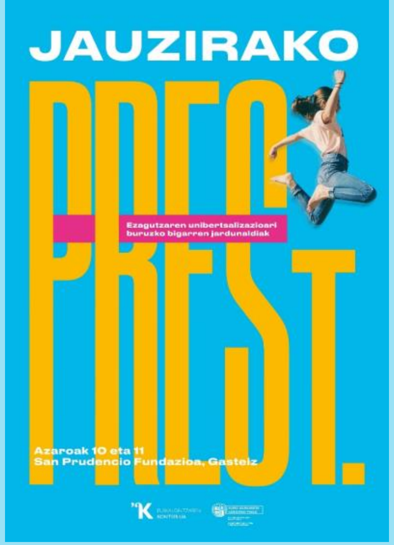

EMAITZAK: HIZKUNTZA-ERABILERA IKASGELETAN

- Katalanaren erabilera talde-lanean ikasgelan, identifikazio-hizkuntzaren arabera (DBH4, 2013-2021)
  - Erabilera bereziki txikia gaztelaniarekin identifikatzen diren ikasleen profilen artean; neurri txikiagoan, hasierako elebidunen artean eta *aloglotoen* artean
  - Desberdintasun soziolinguistikoan rol konpentsatzailea/transformatzailea auzitan jarri

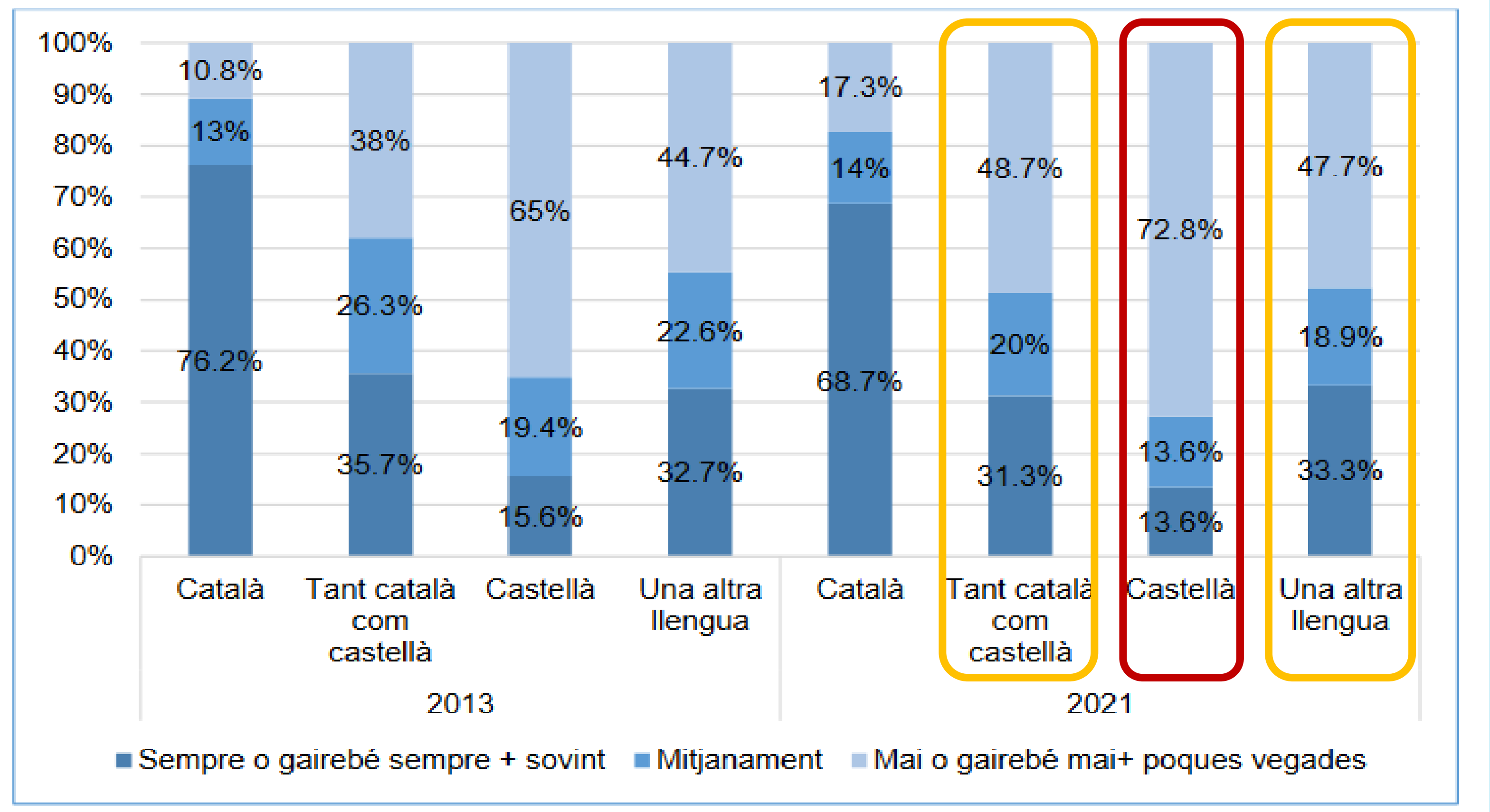

Font: CSASE (2021)

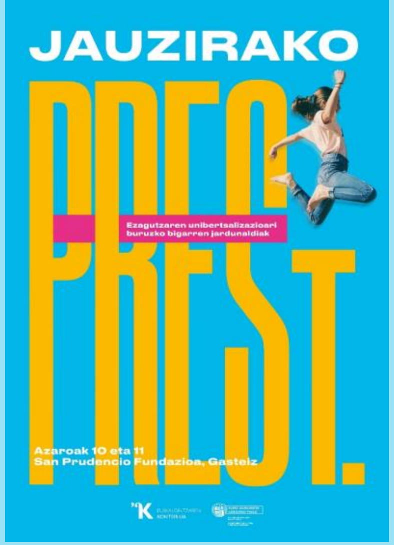

EMAITZA: HIZKUNTZA-ERABILERA IKASGELATIK KANPO

- Konjunzio-sistemak ez du zuzenean aldatzen hasierako katalan hiztunek antzekoekin duten erabilera, (Vila i Galindo 2009; Bretxa 2014; Flors-Mas 2017; Vila et al. 2018) baina erabilera aktibatzeko katalanaren gaitasuna eta «zilegitasun eta baimen sozial» zentzua orokortzen ditu, (Woolard 2016: 254 → beste espazio eta bizi-etapa batzuetan(Woolard 2011; Pujolar i Puigdevall 2015)
- «Normalizatu» egiten ditu egokitze-jarrerak, eta bereizi egiten du (neurri batean) jatorrizko hizkuntza-hautua (Pujolar i Gonzàlez 2013; Pujolar 2020b; Sorolla i Flors-Mas 2020)
- Aldaketak demografia- eta eskola-testuinguru berrian (?); testuinguru jakin batzuetara mugatzea (?))

Elkarrizketa MN-P1-CS-a (bi neska eta mutil bat, H1 gaztelania)	
ENT: i: amb els companys, quina llengua hi: parleu? Ana: castellà Jordi: castellà Quim: depèn [el company] Andrés: [home, depèn] el company Jordi: ah, també ... Aida: no, jo en castellà sempre, si em xerren en català jo li responc castellà	Ana: {(fort) ue} [((riure)) vale...] Quim: [((riure))] jo no tio, jo si em xerren amb català... Ana: amb català Quim: responc amb català, ja per [educació] Jordi: [sí:] Quim: si em xerren en castellà, pues responc [en castellà] Andrés: [ja,] és depèn [...]

Flors-Mas, Avel·lí (2017). *Usos lingüístics i identitats socials entre adolescents catalans i valencians*. Tesi doctoral. Universitat de Barcelona.

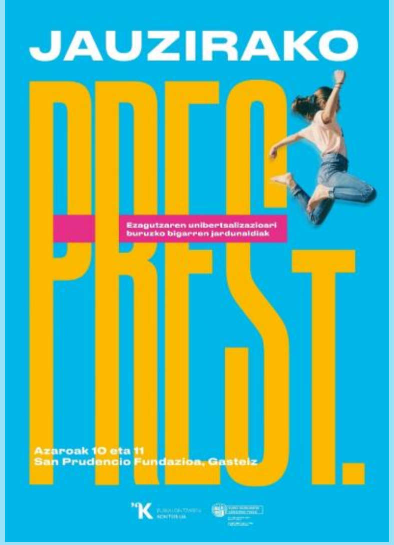

EMAITZAK: ERABILERARAKO MOTIBAZIOA

- Katalana etorkizunean hezkuntzaren eta lanaren esparruan erabiltzeko nahia (DBH4, 2006-2021)
  - Katalana «asko edo beti» erabili nahi duen taldea nabarmen murriztea
  - Katalana «erdizka» edo «gutxi edo inoiz ez» erabili nahi duten taldeak gehitzea

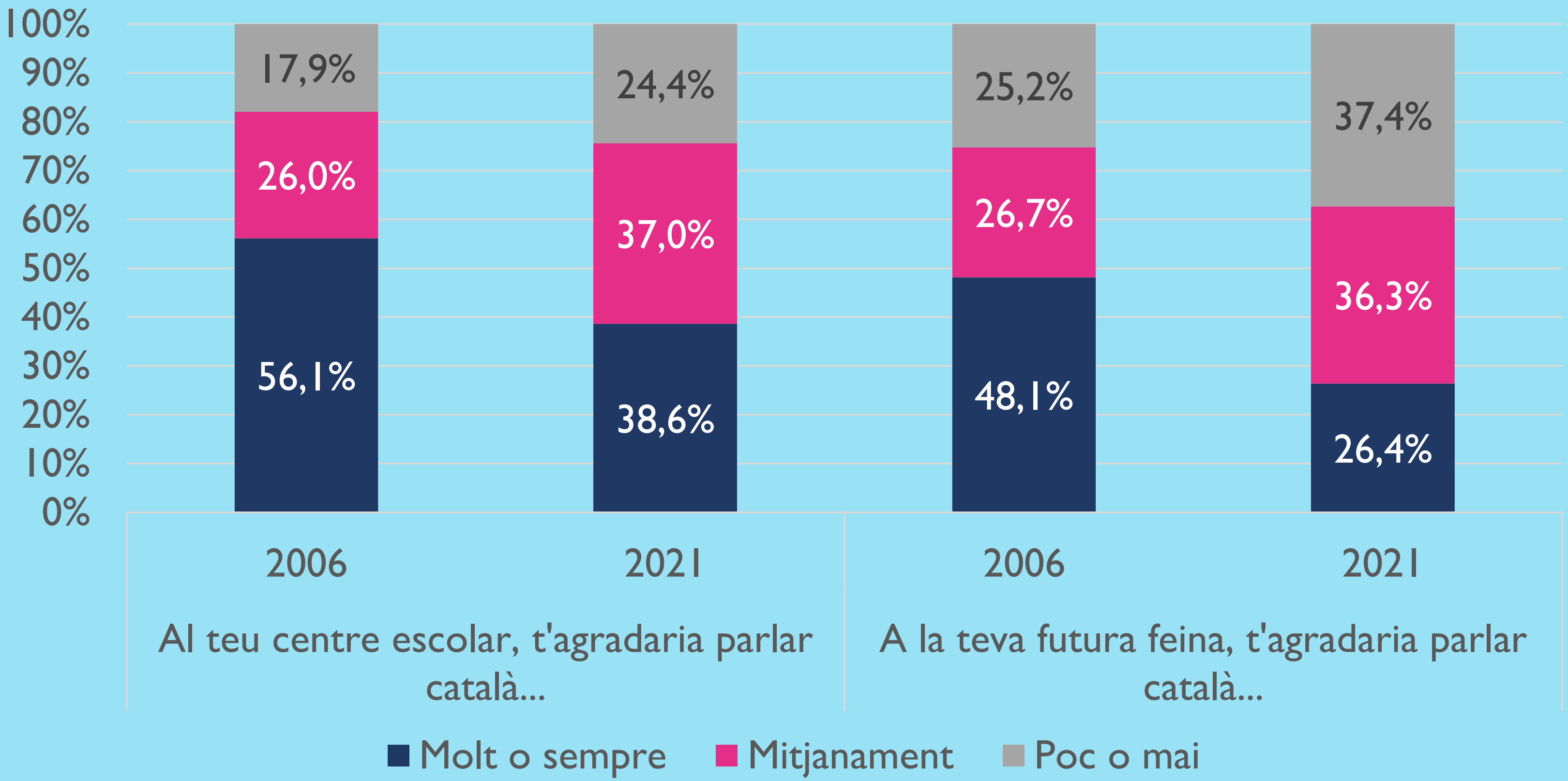

Font: elaboració pròpia a partir de [CSASE (2021)]

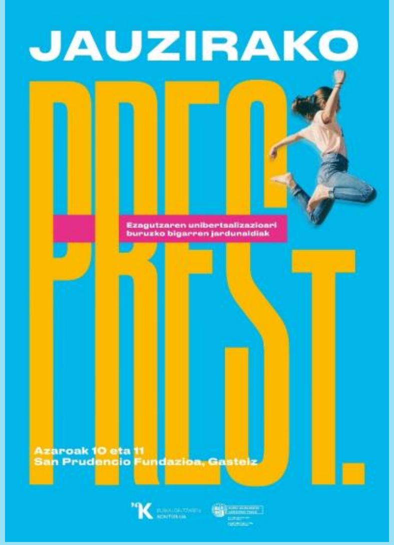

ERRONKAK (1). EREDUAREN GATAZKAK

- Katalana komunikazio-hizkuntza gisa duen eredu bakarra ezartzeak, nagusi izanik, gatazkari atea ireki ahal izan dio (Flors-Mas i Manterola 2021)
- Hezkuntzako hizkuntza-politikari buruzko akordio sozial eta politikoak zalantzan jartzea, honako hauetati:
  - Sektore sozial eta politikoak (gutxiengoa Katalunian) (Morales-Gálvez i Cetrà 2021)
  - Estatuko hedabideak (cf. Gutiérrez a Flors-Mas et al. 2022)
  - Eremu judiziala: Auzitegi Konstituzionalaren eta Gorenaren epaiak→ Kataluniako Auzitegi Nagusia legegile gisa dihardu: gaztelania %25ean irakas-hizkuntza (Nieva-Fenoll 2021)
    - Legebiltzarraren eta Gobernuaren erantzuna:
      - *Llei 8/2022, del 9 de juny, sobre l'ús i l'aprenentatge de les llengües oficials en l'ensenyament no universitari*
      - *Decret llei 6/2022, de 30 de maig, pel qual es fixen els criteris aplicables a l'elaboració, l'aprovació, la validació i la revisió dels projectes lingüístics dels centres educatius*
        - «Hizkuntzen irakaskuntzan eta erabileran zenbakizko parametroak, proportzioak edo ehunekoak ez aplikatzea.» (art. 2.a)

Flors-Mas, Avel·lí; Manterola, Ibon (2021). Els models lingüístics de l'educació obligatòria a la Comunitat Autònoma Basca i a Catalunya: una visió comparada. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language of Law* 75, 27-45

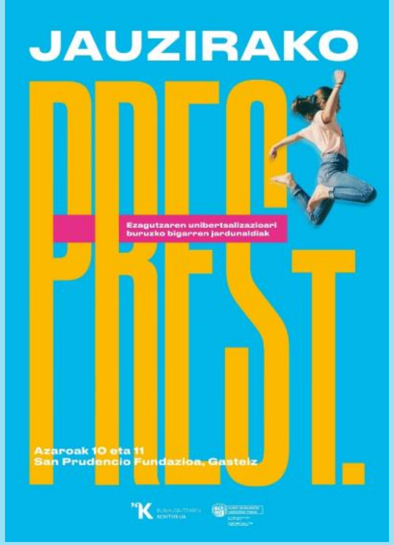

ERRONKAK (2). ALDAKETA PEDAGOGIKOAK

- Eredu *bertikaletik* eredu *horizontalera* (Vila et al. 2019)
- Ikasgelak *eremu heteroglosikoak* (García 2009) → irakas-hizkuntza?
- Hizkuntza gutxituentzako *arnasguneak*, *transhizkuntza jasangarria* (Cenoz i Gorter 2017)
- Laguntza didaktikoak birpentsatu, eta ikaskuntza helburu duten erabileraren inguruko eskuhartzeak zilegiztatu

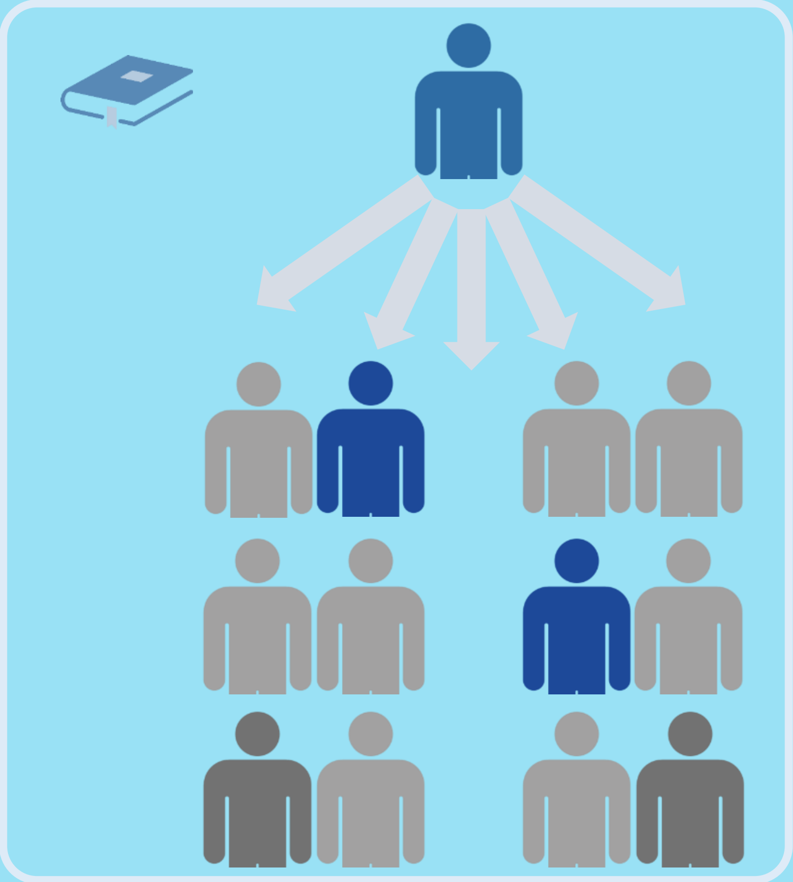

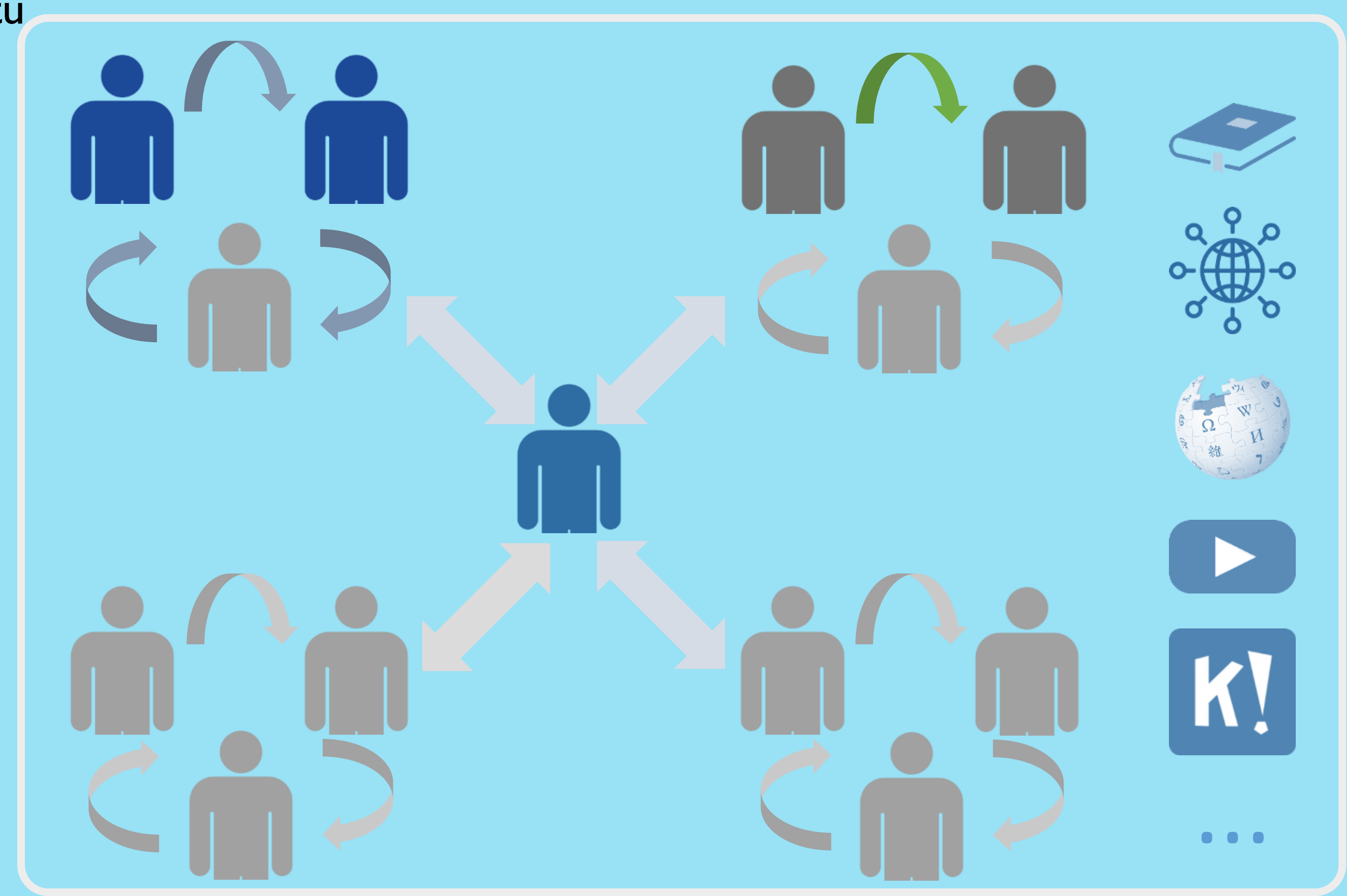

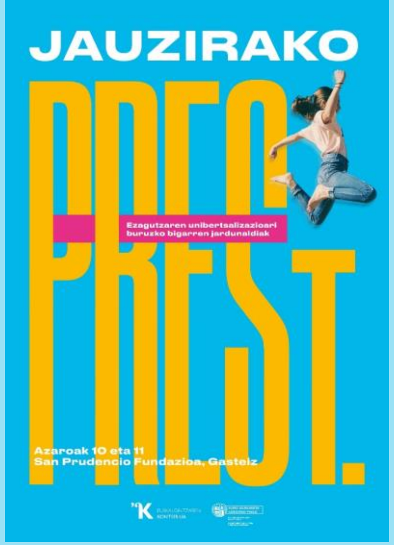

ERRONKA (3). IKASTETXEETAKO HIZKUNTZA-PROIEKTUAK ETA EMAITZAK

- IHP koherenteak, lege-markoarekin eta dagokion administrazioaren irizpideekin (Llei 8/2022, art. 2.4)
  - IHP baliozkotzeko mekanismoak administrazioaren aldetik (DL 6/2022, art. 4)
- Eskola-inguruneko hizkuntza-erabilerak kontuan hartuta prestatutako IHPak
  - Ikasgaietako «irakas-hizkuntzaz» (eta ehunekoak) harago → eskolazko kanpoko jarduerak, eskola-jantokiak, etab. (per ex. Síndic de Greuges 2022)
  - «Presentzia horren norainokoa irizpide pedagogikoen arabera eta modu berezituan zehaztu behar da ikastetxe bakoitzerako, eta *ikuspegi orokor, integratzaile eta zehalerro kurrikularretik egin behar da, hezkuntza-espazio eta ikaskuntza-baliabide guztiak barnean hartuta, izaera digitaleko baliabideak barne*.» (Llei 8/2022, art. 2.3)
- IHParen onarpena eta berrikuspena katalanez eta gaztelaniaz gaitasunak lortzearekin lotzea
- Ikastetxearen hizkuntza-proiektua berrikusi eta aldatu egin behar da, ahozko eta idatzizko ezagutzaren eta ikasleek hezkuntza-etapa guztietan egiaztatzen dituzten hizkuntzen erabileraren arabera. Azterketa hori aldizkako proba eta ebaluazioen bidez egin behar da, barnekoak zein kanpokoak, bi urtetik beherako aldietan.» (DL 6/2022, art. 3.4)
  - Alderdi garrantzitsuak:
    - Ebaluazioaren aktoreak(zentralizazioa eta kanpokoak)
    - Egiaztapen «automatikoaren» berrikuspena → *debaluazioa* (C1 DBH4 ostean → katalanaren C2 maila irakasleei 2024tik aurrera, font)

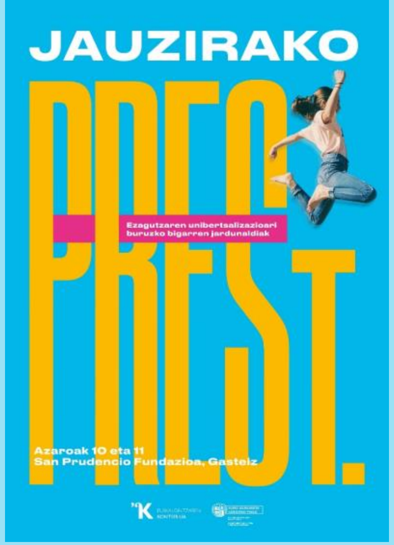

ERRONKAK (4). ERABILERAREN SUSTAPENA, IKASGELAZ HARAGO

- Eskolak ezagutza ematen du, baina ez ditu erabilerak zuzenean aldatzen
- Hizkuntza, errealitate interaktiboa: ezagutzatik eta motibaziotik haratago (faktore indibidualak)→ solaskideen beharra eta *legezko hiztun* gisa onartzeko beharra (Pujolar 2020b)
- Bereziki, gutxiagotze handiagoko testuinguruetan, → ikasgeletatik harago hizkuntza erabiltzeko espazio seguruak behar dira
  - Eskolaz kanpoko jarduerak ikastetxeen barruan eta kanpoan; kirol-klubak; hezkuntza-aisialdiko elkarteak; musika-elkarteak; herri-kulturako eta jai-kulturako elkarteak; eta abar.
- Helburuak:
  - Hasierako katalan hiztunak ez direnek katalanera sartzea → *hizkuntza-muda*(Pujolar i Gonzàlez 2013; Pujolar i Puigdevall 2015)
  - Katalanaren erregistro informalak eta lagunartekoak menderatzea
  - Katalanarekin eta haren hiztunekin loturak sortzea (identifikazioa)
  - Katalanaren konnotazio formal eta instituzionalak zalantzan jartzea

- Aukerak:
  - Borondatezko parte-hartzea: gatazka-arrisku gutxiago
  - Gizarte zibila inplikatzea ekintza kolektiboan, hizkuntza-biziberritzearen bidez → erakundeetatik eta gizabanakoetatik, agentzia kolektibotik eta komunitatearen eraikuntzatik haratago.

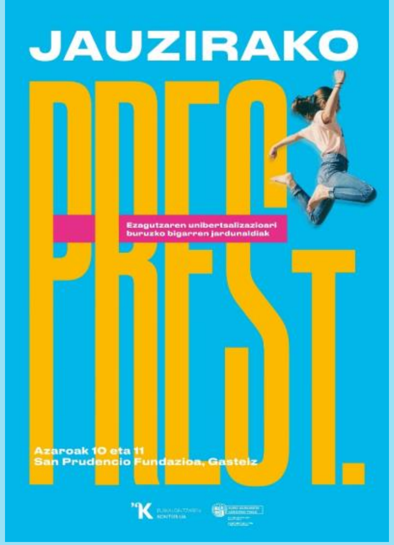

ONDORIO GISA

- Eskola ikuspegi konpentsatzailearekin vs ugalketa-ikuspegiarekin (eraldaketa-tresna, eta ez errealitatearen ispilu soil bat), → hizkuntza gutxituan gaitasuna bermatzen duten ereduak indartzea
- Ereduen aplikazio koherentea ziurtatzen duten legegintza- eta betearazpen-neurriak
- (Bir)zilegitasun soziala
  1. Babes sozial zabala—%76 ereduaren defentsaren alde (CEO 2021)
  2. Katalanaren gutxiagotzea—hezkuntza eremuan (eta bestelakoetan)erabilera nagusia hizkuntza eskuratzeko desberdintasun soziolinguistikoak orekatzeko.
  3. Emaitzak—oro har egokiak ikasle guztien gaitasun elebidunari dagokionez
  4. Aukera-berdintasuna
     1. Sozioekonomia-, formazio- eta lan-eremuei dagokienez
     2. Hautatzeko aukerak modu esanguratsuan zabaltzea → libreki aukeratutako katalan-hiztun identitaterako sarbidea, beste identifikazio batzuekin bateragarria
  5. Eredu interkulturala—aniztasuna aitortzea, baina katalana *berezko hizkuntza* gisa ezagutzea, erabiltzea eta horrekin lotura afektiboa izatea.
  6. Kohesio soziala—Saihestu edo, gutxienez, murriztu jatorriaren araberako bereizketa (linguistikoa, klasekoa...)
  7. Hizkuntza-eskubideak bermatzea—*hizkuntza-menperakuntza* harremanak gainditzea (Morales-Gálvez 2017)
- «*Eternal watchfulness is the price of RLS*» (Fishman 1991: 108)

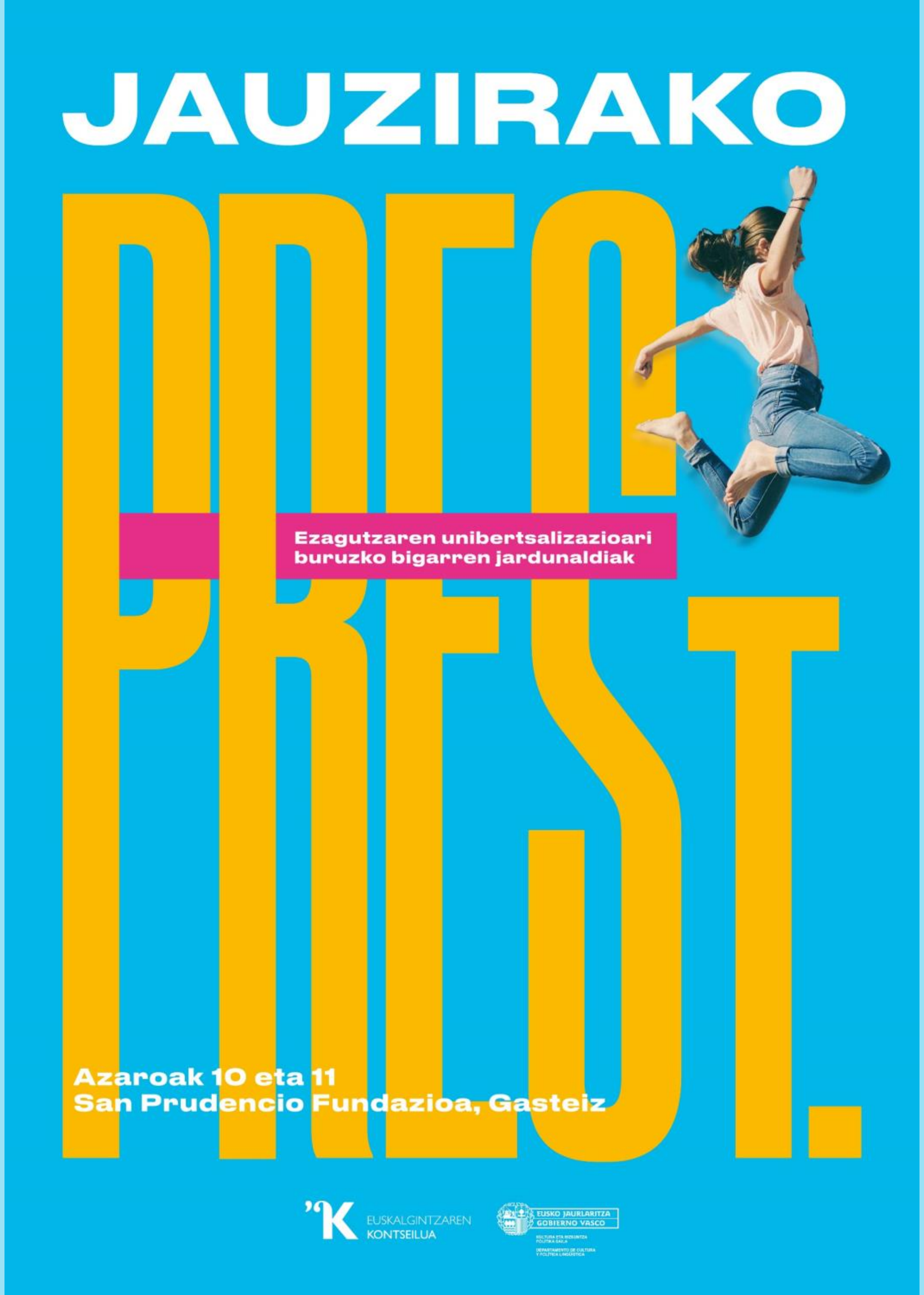

ESKERRIK ASKO!

MOLTES GRÀCIES!

Avel·lí Flors-Mas
aflorsmas@ub.edu
Universitat de Barcelona